МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Науковий збірник

Випуск 5

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Соколенко Ольга Леонідівна *– доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

Члени редакційної колегії:

Алексєєнко І.Г., *доктор політичних наук, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільного, трудового і господарського права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

Булат Є.А., *доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, трудового і господарського права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

Вишня В.Б., *доктор технічних наук, професор, начальник кафедри спеціальної техніки та інформаційних технологій, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

Гошовський В.С., *доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

Дрозд В.Г., *доктор юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, Начальник 3-го науково-дослідного відділу науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності, Міністерство ДНДІ МВС України*

Ліпинський В.В., *кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного та митного права, Університет митної справи та фінансів*

Макушев П.В., *доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету, Дніпровський гуманітарний університет*

Мацей Борский, *доктор філософії, декан факультету адміністрування та менеджменту, Університет Humanitas, Сосновець (Республіка Польща)*

Мінченко С.І., *доктор юридичних наук, професор, Перший проректор з навчально-методичної та наукової роботи, Національна академія прокуратури України*

Патерило І.В., *доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного, трудового і господарського права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

Пиріг І.В., *доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

Сачко О.В., *доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

Столітній А.В., *доктор юридичних наук, керівник експертної групи з питань реформування правоохоронних органів, Офіс Президента України*

Тертишник В.М., *доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правоохоронної діяльності та кримінально-правових дисциплін, Університет митної справи та фінансів*

Хрідочкін А.В., *доктор юридичних наук, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри загально-правових дисциплін, Дніпровський гуманітарний університет*

Чабаненко М.М., *доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного, трудового і господарського права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

Чаплинська Ю.А., *доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінально-правових дисциплін, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

Шуба Б.В., *доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

Юзікова Н.С., *доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

Юрчишин В.М., *доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінальної юстиції Чернівецького юридичного інституту, Національний університет «Одеська юридична академія»*

Науковий збірник містить статті, що висвітлюють питання з різних галузей права.
Видання розраховане на викладачів юридичних факультетів вищих навчальних закладів,
а також осіб, які цікавляться питаннями розвитку юридичної науки в Україні.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com
від польської компанії Plagiat.pl.

Зміст наукових праць не завжди збігається з точкою зору редакційної колегії.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet рішенням вченої ради
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(Протокол № 12 від 30.06.2022 р.)

Офіційний сайт: *apnl.dnu.in.ua*

Засновник: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий збірник «Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції» є фаховим виданням категорії «Б» на підставі Наказу МОН України від 9 лютого 2021 року № 157 (додаток 4)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 23163-13003ПР
від 05.01.2018 р. видане Міністерством юстиції України

ISSN 2408-9257

© Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара, 2022

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Власенко В. В.
ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ «ЗАГАЛЬНОГО ПРАВА» ТА «ПРАВА СПРАВЕДЛИВОСТІ» В АНГЛОСАКСОНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ 3

Ковний Ю. Є.
МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН (НА ДОСВІДІ ПОЛЬЩІ ТА ХОРВАТІЇ) 8

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Лобко В. В.
УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ 13

Мудра О. М.
СИСТЕМА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ПРАВО ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ 20

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Бондаренко О. О.
ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА 28

Потіп М. М.
СУДОВИЙ ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ У СФЕРІ ЗЕМЛЕУСТРОЮ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД 34

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Дрозд О. Ю., Козін С. М.
ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗМІСТУ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН 45

Чудик-Білоусова Н. І.
РОЛЬ БІЗНЕСУ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ НЕДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 51

ТРУДОВЕ ПРАВО

Мазуренко О. А.
СУДОВИЙ ЗАХИСТ ТРУДОВИХ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ 60

АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ФІНАНСОВЕ ПРАВО

Блінова Г. О.
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ СИСТЕМИ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА ДЛЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ 67

Болгар О. В.
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ТА ІНСТИТУТУ ЛІЦЕНЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ 73

Волченко М. В.
ОБ'ЄКТ ТА ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В ГАЛУЗІ ТВАРИННОГО СВІТУ 80

Гичка Ю. М.
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА СКЛАДОВА ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ В ПОДАТКОВОМУ ЗОБОВ'ЯЗАННІ 86

Гудима О. О.
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....91

Гусейнов Ільгар Вугар огли
КОМПАРАТИВІСТСЬКІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-ПРАВОВИХ НОРМ: НОРМАТИВНИЙ ВИМІР.....96

Гуцуляк О. А.
ЩОДО СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ «ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ОФІЦЕРА ГРОМАДИ» В УКРАЇНІ.....101

Дубова К. О.
ПРОБЛЕМАТИКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....107

Кізіль М. А.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕФОРМУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....113

Кубатко К. В.
ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ УКРАЇНИ.....124

Нєбитова Н. Ю.
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ДЕРЖАВНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....132

Приймаченко Д. В., Лютіков П. С.
СУБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЗАКЛАДАМИ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....140

Славицька А. К.
НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....148

Стрельченко О. Г., Бухтіярова І. Г., Бухтіяров О. А.
ГЕНДЕРНИЙ МЕЙНСТРИМІНГ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....153

Харченко М. В.
ГЕНЕЗА ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗСУДУ СУДДІ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ СПРАВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ У ВІТЧИЗНЯНІЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІЙ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІЙ НАУЦІ.....159

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Єпринцев П. С.
ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ.....168

Жукова В. І.
ВЗАЄМОДІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ОРГАНУ ІЗ ОБІЗНАНИМИ ОСОБАМИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ДОСВІД ЛАТВІЇ ТА ПОЛЬЩІ.....175

Ільїна О. В.
НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАПОБІГАННІ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ.....182

Литвиненко О. Г.
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ «ЗЕЛЕНОЇ КІМНАТИ» ЯК МІСЦЯ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОГО.....189

Ліненко С. О.
СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО РОЗШУКУ ПІДОЗРЮВАНОГО.....195

Микитюк С. В.
СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ.....205

Острогляд О. В.
ПОНЯТТЯ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЙОГО СПІВВІДНОШЕННЯ З СУМІЖНИМИ КАТЕГОРІЯМИ **211**

Самойленко С. В.
ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ ПРОВОКАЦІЇ ПІДКУПУ..... **217**

Чайка І. М.
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ЗАБОРОНИ ШАХРАЙСТВА..... **225**

СУДОУСТРІЙ, ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

Паскар А. Л., Савчин Н. М.
СПРАВЕДЛИВИЙ, НЕЗАЛЕЖНИЙ І ДОСТУПНИЙ СУД – СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ У ГАЛУЗІ СУДОЧИНСТВА..... **234**

УДК 305:327.39:061.1ЄС
DOI https://doi.org/10.32782/39221368

Стрельченко О. Г.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ

Бухтіярова І. Г.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ

Бухтіяров О. А.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правоохоронної діяльності Навчально-наукового інституту економічної безпеки
та митної справи Державного податкового університету Міністерства фінансів України

ГЕНДЕРНИЙ МЕЙНСТРИМІНГ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

GENDER MAINSTREAMING DURING THE IMPLEMENTATION OF PUBLIC-LEGAL POWERS THROUGH EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES: ADMINISTRATIVE-LEGAL ASPECT

Стаття присвячена однієї з актуальних тем сьогодення, а саме питанню поваги до прав людини й основних свобод є одним із ключових принципів Конвенції ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження. Вона передбачає, зокрема, свободу творчого самовираження, яка неможлива без рівного доступу жінок і чоловіків до культурного життя суспільства чи громади, культурних надбань і практик, можливостей рівної участі у розвитку культурного середовища загалом. І жінки, і чоловіки є творцями культурного продукту і його користувачами.

На сьогоднішній день, на шляху України до вступу до Європейського союзу, висунута проблематика набирає значущої актуальності, так як усі процесу реформування у сфері публічного адміністрування та відсутність насильницьких дій щодо гендерної політики має відповідати європейським стандартам. В країні почали вживатися адміністративно-правові заходи щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, відбувається подолання дискримінації за ознакою статі тощо. З метою доктринальної характеристики такого актуального поняття як «гендерний мейнстримінг» нам потрібно з'ясувати сутність таких правових категорій як «гендер», «насильство» та «гендерне насильство».

З метою удосконалення детермінанти «гендер» вважаємо за доцільне сформулювати авторське бачення досліджуваної категорії, де під «гендером», як адміністративно-правова категорія, необхідно розуміти соціально-правовий феномен, який виявляється у визначені статті, поведінки та гендерної ідентичності, в цілому, що формується за допомогою відповідних засобів та способів ідентифікації у відповідності до чинного законодавства.

Гендерна рівність є одним із основних прав людини. Але в Україні та в усьому світі існувала гендерна нерівність на підставі їх гендерної ідентичності і сексуальної орієнтації.

Гендерний мейнстрімінг – це відповідна державна політика країни, яка полягає у рівності прав жінок та чоловіків у процесі прийняття різного роду рішень у різних сферах публічного адміністрування та на різних їх етапах діяльності.

Ключові слова: *гендер, насильство, гендерний майстримінг, права людини, захист прав та свобод.*

The article is devoted to one of the current topics, namely the issue of respect for human rights and fundamental freedoms, which is one of the key principles of the UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions. It provides, in particular, freedom of creative expression, which is impossible without equal access of women and men to the cultural life of society or community, cultural assets and practices, opportunities for equal participation in the development of the cultural environment in general. Both women and men are the creators of the cultural product and its users.

© Стрельченко О. Г., Бухтіярова І. Г., Бухтіяров О. А., 2022

Today, on Ukraine's path to joining the European Union, the proposed issue is gaining significant relevance, as all reform processes in the field of public administration and the absence of violent actions regarding gender policy must meet European standards. In the country, administrative and legal measures have been taken to ensure equal rights and opportunities for women and men, discrimination based on gender, etc. is being overcome. In order to doctrinally characterize such a relevant concept as «gender mainstreaming», we need to clarify the essence of such legal categories as «gender», «violence» and «gender violence».

In order to improve the determinant «gender», we consider it expedient to formulate the author's vision of the studied category, where «gender» as an administrative-legal category should be understood as a socio-legal phenomenon that manifests itself in certain articles, behavior and gender identity, in general, which is formed using appropriate means and methods of identification in accordance with current legislation.

Gender mainstreaming is a relevant state policy of the country, which consists in equal rights of women and men in the process of making various kinds of decisions in various spheres of public administration and at various stages of their activity.

Key words: *gender, violence, gender mastering, human rights, protection of rights and freedoms.*

Питання поваги до прав людини й основних свобод є одним із ключових принципів Конвенції ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження. Вона передбачає, зокрема, свободу творчого самовираження, яка неможлива без рівного доступу жінок і чоловіків до культурного життя суспільства чи громади, культурних надбань і практик, можливостей рівної участі у розвитку культурного середовища загалом. І жінки, і чоловіки є творцями культурного продукту і його користувачами. Це вимагає включення гендерного аспекту в стратегії розвитку культури та конкретні заходи [1].

Під час реформ у публічно-правовій сфері сутність гендерного мейнстримінгу має визначальне значення, так як в усі періоди розвитку суспільства жінки зазнавали з боку чоловіків гендерного насильства, формувалася нерівність жінок та чоловіків, жінки були обмеженими у кар'єрному зростанню на державній службі і, взагалі вони не мали права займати будь-які керівні та політичні посади тощо.

На сьогоднішній день, на шляху України до вступу до Європейського союзу, висунута проблематика набирає значущої актуальності, так як усі процесу реформування у сфері публічного адміністрування та відсутність насильницьких дій щодо гендерної політики має відповідати європейським стандартам. В країні почали вживатися адміністративно-правові заходи щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, відбувається подолання дискримінації за ознакою статі тощо.

Необхідно відзначити, що дослідження гендерний мейнстримінг під час реалізації публічно-правових повноважень в Україні не досліджувався вченими-правознавцями. Частково досліджувалася проблематика щодо насильства над жінками з боку чоловіків. Гендерне насильство досліджували такі науковці як В. Басс, І. Бухтіярова, О. Бухтіяров, О. Дрозд, В. Смолій, Т. Марценюк, І. Волосевич, Т. Коноплицька, Т. Костюченко, В. Галунько, Т. Коломоєць, О. Кузьменко, В. Колпаков, Р. Сербин, О. Стрельченко та ін.

З метою доктринальної характеристики такого актуального поняття як «гендерний мейнстримінг» нам потрібно з'ясувати сутність таких правових категорій як «гендер», «насильство» та «гендерне насильство».

Доцільно зауважити на тому, що поняття «гендеру» відображає соціальне буття статі, а тому у праві, яке мислиться як соціальний феномен, велика увага приділяється аналізу гендерних питань під час реалізації публічно-правових повноважень. Гендерне звучання звучить у центрі багатьох сучасних публічних дискурсів, що пояснюється потребою людини шукати власну автентичність та ідентичність, вбудовувати себе у певні системи мислення і суспільні практики. Безумовно, гендерна оптика не є ключем до вирішення усіх соціальних спорів, але вона вміщує у фокус критичної рефлексії питання рівності, є ефективним «лакмусовим папірцем» дискримінації, наголошує на важливості гендерних політик у правовому полі для протидії сексуальним злочинам, виступає інструментом глибоких трансформацій у публічній сфері [2, с. 175; 16].

На жаль, гендерне забарвлення сучасних адміністративно-правих реформ не часто має своїм підмурком глибоке розуміння гендерної проблематики, а те широке поле теоретич-

них рефлексій, з яким таке реформування має бути пов'язане. Витончені механізми гендерної нерівності, замасковані під стереотипні суспільні уявлення та практики, створюють маніпулятивні дискурси, які толерують сексуальне насильство, сприяють ескалації конфліктів між «гендерним» і «традиціоналістським» дискурсами, спотворюють правові інструменти, покликані забезпечити гендерну рівність і викорінити гендерне насильство, такий його вияв як адміністративні правопорушення. Тому прояснення гендерної оптики для ефективного публічного адміністрування і релевантне тлумачення змісту основних реформаторських ідей становлять основні проблеми, які запропоновано вирішити у цій статті [3, с. 175].

Що ж стосується безпосередньо формулювання правових категорій гендерної політики в країні, то, на наш погляд, потрібно дослідити таку категорію як «*ґендер*».

Відповідно, Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами під *ґендером* (англ. «gender» – «стать», «рід», «спорт») розуміє як соціально закріплені ролі, поведінка, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок та чоловіків [4].

Інакше кажучи «*ґендер*» – це соціальна стать, те, як людина реалізовує себе в суспільстві – у сім'ї, професійній сфері, політичній чи громадській діяльності тощо [5].

Разом з ти ґендер визначають як соціально-культурну, символічну конструкцію статті, що покликана визначати конкретний асоціативний зв'язок, забезпечувати повноцінну комунікацію та підтримувати соціальний порядок.

Вільна енциклопедія Вікіпедія визначає «ґендер» як психосоціальні, соціокультурні ролі чоловіка і жінки як особистостей, а також психо-біологічні особливості, на які впливає біологічна стать[6], цілісна психічна репрезентація статі, сповнена динамічних глибинних, пізнавальних та поведінкових понять жіночого та чоловічого, здобутих індивідом внаслідок набуття індивідуального гендерного досвіду [7].

Тобто «*ґендером*» необхідно розуміти як соціальний конструкт, який визначає соціальну стать людини [8].

На біологічні відмінності чоловіків та жінок накладаються соціальні чинники, і залежно від того, якою мірою тлумачиться роль біологічних та соціальних чинників у розділенні гендеру, сформульовано два основних підходи:

по-перше, як статеворольовий підхід, який зводить гендер до одного з його соціально-психологічних проявів – гендерних стереотипів (схем сприйняття), таке тлумачення відповідає історично вихідному розумінню гендеру як соціальної надбудови над біологічною статтю;

по-друге, як соціально-конструктивістський підхід, який розглядає відносини між чоловіком та жінкою перш за все як соціокультурно сконструйовані, акцент при цьому робиться на владних відносинах між чоловіком та жінкою, тоді час як біологічні відмінності вважаються другорядними. Гендерні відносини побудовані на домінуванні й підпорядкуванні, паритеті й нерівності, внутрішньогруповому фаворитизмі та міжгруповій дискримінації (сексизмі). Вони створюють нерівність соціальних можливостей чоловіків та жінок, владну асиметрію, яка підкреслюється різницею у гендерно-специфічних моделях спілкування. Визнання гендерних відмінностей «об'єктивною даністю» біологічної статі, нівелювання їх соціальної природи маскує дискримінацію [9].

На сьогодні склалися 4 основні теоретико-методологічні підходи до тлумачення гендеру (за М. С. Боровцовою):

– гендер як соціальний феномен, тобто як дійсність міжстатевих стосунків, виражена у міжособистісних, соціально-економічних, правових, політичних відносинах (Н. Абубікірова, Т. Бендас, Д. Воронцов, Н. Городнова, Н. Лавриненко, О. Лосєва, Т. Мельник, Р. Петрова, Р. Столер та ін.);

– гендер як культурний феномен, тобто як уявне, символічне, фантазматичне уявлення про дійсність міжстатевих стосунків, висловлене у дискурсах літературного, зображального, кінематографічного мистецтва, ЗМІ та реклами, імперативах гендерної ідеології (Сандра Бем, В. Брайсон, Б. Елліот, Д. Коновалов, В. Менжулін, К. Трофимова, Рон Габбард, Ю. Шабаліна та ін.);

– гендер як когнітивний феномен, тобто як те, що мислиться про чоловіків та жінок (ген-

дерні стереотипи), і те, відносно чого мислиться про себе як про чоловіка чи про жінку (гендерна ідентичність) (В. Кириченко, Д. Маєрс, О. Містрюкова, Н. Приходькіна та ін.);

– гендер як особистісний дискурс, тобто як засіб означення статі, її висловлення, вираження, поведінкового здійснення (гендерна ідентичність) (К. Вест, Д. Зіммерман, Ю. Маслова, Н. Чодороу та ін.) [8].

Як бачимо, із вище визначеного, серед дослідників немає єдиного підходу щодо трактування такої категорії як «гендер», одні з них визначають що його необхідно розуміти як соціальний феномен інші як культурний, когнітивний та особистісний дискурс, а наше дослідження спрямовано на адміністративно-правовий феномен розуміння сутності «гендеру».

Саме тому, з метою удосконалення детермінанти «гендер» вважаємо за доцільне сформулювати авторське бачення досліджуваної категорії, де під *«гендером», як адміністративно-правова категорія, необхідно розуміти соціально-правовий феномен, який виявляється у визначені статті, поведінки та гендерної ідентичності, в цілому, що формується за допомогою відповідних засобів та способів ідентифікації у відповідності до чинного законодавства.*

Гендерна рівність є одним із основних прав людини. Але в Україні та в усьому світі існувала гендерна нерівність на підставі їх гендерної ідентичності і сексуальної орієнтації.

Необхідно відзначити те, що у всьому світі дівчата мають менший доступ до освіти, ніж хлопчики; 60% країн мають менше дівчаток, ніж хлопчиків, у системі початкової та середньої освіти [10].

Хоча в більшості європейських країн існує рівна кількість хлопчиків і дівчаток у сфері освіти – і справді, часто більше жінок у вищій освіті – гендерний паритет – це тільки один крок на шляху до повної гендерної рівності. Часто є й інші бар'єри до повної участі дівчаток. Дівчатка можуть заохочуватись до вивчення деяких предметів (наприклад, мистецтво і гуманітарні науки, більше, ніж до точних наук і техніки), що розглядається як більш відповідні для домінуючих гендерних стереотипів. Цілком імовірно, що це призводить до відмінностей у досягненнях. Наприклад, в Європі досягнення дівчаток мають низькі оцінки з науки і техніки, а хлопчики не досягають таких результатів у здібностях читання [11]. Відповідно, у шкільних колективах також досить поширеним є булінг (цькування), сексуальне насильство та інші види переслідувань.

Разом з тим у останні десятиліття відбулися значні зміни щодо протидії булінгу, гендерній нерівності та переслідувань як в Україні так і в усьому світі. Але, вказані досягнення відбулися лише на законодавчому рівні, а на практиці нам ще необхідно пройти довгий шлях, щоб досягти викорінення дискримінації на робочому місці. Жінки часто зазнають дискримінації на роботі, яку вони можуть отримати, у питаннях оплати праці і підвищення їх до керівних посад. Наприклад, чоловіки Європейського Союзу в середньому заробляють на 17,5% більше, ніж жінки на тих же роботах. 5 Жінки можуть також відчувати сексуальні домагання і знущання в офісі або мають миритися з жінкофобними жартами і ставленням колег. Деякі жінки втратили можливість на підвищення зарплатні та кар'єрного зростання з причини вагітності або материнства. Сімейні обов'язки не розподілені в рівних частках між чоловіками і жінками, як результат – жінки мають більше кар'єрних перерв і вони працюють неповний робочий день частіше, ніж чоловіки. Це може вплинути на їх пенсійні права при виході на пенсію [12].

Гендерне насильство включає, але не обмежується насильством щодо жінок і дівчат. Насильство над жінками є одним із найбільш серйозних форм гендерного насильства в Європі. Жінки і дівчата відчувають різні форми насильства, включаючи насильство в сім'ї, згвалтування і сексуальне насильство, нанесення каліцтв жіночим геніталіям (FGM), вбивства з мотивів «честі», торгівлю людьми, вбивство немовлят жіночої статі і статевих вибіркових абортів. Насильство щодо жінок і дівчат зберігається у всіх суспільствах світу і впливає на всі соціальні групи. Транссексуали надзвичайно вразливі до насильства за ознакою статі через їх зовнішність, одяг та інші характеристики, які часто не відповідають очікуванням суспільства чоловіків і жінок [12].

Насильство в сім'ї, яке може приймати форму емоційного, фізичного або сексуального

насильства, особливо часто впливає не тільки на жінок і чоловіків, що беруть у цьому участь, а й на дітей у сім'ї, які є свідками цього або самі стають головними жертвами через помилку, помсту кривдника або тому, що вони намагаються захистити свою матір [12].

Відповідно, задля врегулювання даної проблеми гендерної нерівності під час публічно-правових відносин необхідне втручання держави у вигляді державної політики через її цілеспрямовану діяльність у цій сфері за допомогою так званого гендерного мейнстримінгу.

Стосовно, власне правової категорії гендерний мейнстримінг, потрібно відзначити те, що запропонована категорія була сформованою ще у 1995 році у Пекіні під час Четвертої Всесвітньої конференції із становища жінок.

«Гендерний мейнстримінг» (або «гендерна пріоритетизація») – це визнана на глобальному рівні стратегія втілення політики гендерної рівності [13]. Це є досить актуальною стратегією розвитку суспільства.

«Гендерний мейнстримінг» передбачає (ре) організацію, вдосконалення, формування та оцінку політичних процесів у такий спосіб, щоб учасники та учасниці процесу прийняття політичних рішень використовували гендерний підхід в усіх галузях політики і на всіх етапах. Існуючі відмінності між чоловіками та жінками враховуються для визначення негативних наслідків, а не підтримки нерівностей чи ієрархій, які склалися у суспільстві [14].

Гендерний мейнстримінг застосовується, наприклад, у бюджетних процесах, так званому гендерному формуванні бюджету, тобто, це гендерна оцінка бюджетів, використання гендерного підходу на всіх рівнях бюджетного процесу та реструктуризація доходів і видатків з метою сприяння гендерній рівності [14].

У Рамковій стратегії Європейської спільноти гендерної рівності (2001–2005) уже зазначається про «пропагування рівної участі та представництва жінок». Зокрема, піднімається питання поліпшення гендерного балансу в процесі прийняття політичних рішень; говориться про заходи, орієнтовані на оцінки впливу виборчих систем, законодавства, квот та інших заходів щодо забезпечення гендерного балансу у виборних політичних органах; впровадження інформаційно-просвітницьких заходів для громадян про необхідність гендерного балансу у виборних політичних органах і всередині структур політичних партій [14]. На наш погляд, гендерна рівність є тим лакмусовим папірцем, який має привести усі сфери публічного адміністрування до рівноправ'я незалежно від статті.

Рівність у прийнятті рішень була названа у 2010 році президентом Європейської Комісії Жозе Мануелем Баррозу у «Жіночій Хартії» одним з ключових принципів політики гендерної рівності на рівні ЄС. У Стратегії забезпечення рівності між жінками та чоловіками (2010–2015) зазначено, що «жінки недостатньо представлені в процесі прийняття рішень – як в парламентах, так і в національних урядах» [12].

Європейська комісія пропонує цільові ініціативи для покращення ситуації, пропагує більшу участь жінок у виборах до ЄП тощо. Щороку Європейська комісія звітує стосовно виконання цілей забезпечення рівності між чоловіками і жінками в ЄС відповідно до низки індикаторів, серед яких – і рівень залучення жінок до прийняття рішень. Зокрема, у Звіті за 2013 рік зазначено, що жінки становлять 37% членів новообраного Європейського Парламенту, 9 із 28 нових Комісарів і 7 із 28 суддів Європейського Суду [15].

Окрім того, серед політичних програм ЄС щодо забезпечення гендерної пріоритетизації наука та дослідження відіграють важливу роль. Спеціальні заходи в гендерній політиці на рівні ЄС – це законодавство, інформаційно-просвітницькі кампанії, фінансові програми. Мета цих заходів полягає в розв'язанні конкретних проблем, як-от різниця в оплаті праці, брак представництва жінок, наприклад, у певних сферах зайнятості тощо. Також важливо запроваджувати методологію гендерного і антидискримінаційного аналізу державних політик [17, с. 49].

Висновок. Гендерний мейнстрімінг – це відповідна державна політика країни, яка полягає у рівності прав жінок та чоловіків у процесі прийняття різного роду рішень у різних сферах публічного адміністрування та на різних їх етапах діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гендерна термінологія URL : https://uccs.org.ua/kultura-i-hender/henderna-terminolohiia/ (дата звернення 25.08.2022 р.)

2. Харитонова О.В. Гендерний мейнстримінг у кримінальному праві України: основні акценти реформ у сфері протидії сексуальним злочинам. Порівняльно-аналітичне право. 2020. № 2. С. 175-180.

3. Харитонова О.В. Гендерний мейнстримінг у кримінальному праві України: основні акценти реформ у сфері протидії сексуальним злочинам. Порівняльно-аналітичне право. 2020. № 2. С. 175-180.

4. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами

5. Гендерна термінологія. URL : https://uccs.org.ua/kultura-i-hender/henderna-terminolohiia/

6. Про рівність статей. Збірник / Пер. з фр. Під заг. ред. О. Хоми. Київ: Альтерпрес, 2007. С. 484.

7. Ильин Е.П. (2010). Пол и гендер. Питер. с. 688. ISBN 978-5-49807-453-5.

8. М.С. Боровцова. Гендер як неповторна репрезентація статі // Вісник Одеського національного університету. Психологія. – 2012. – Т. 17, вип. 5. – С. 6–12.

9. Воронцов Д. В. Что такое гендер // Бендас Т. В. Гендерная психология. – СПб., 2006. Архів оригіналу за 3 червня 2010. Процитовано 22 листопада 2010.

10. Жінки ООН URL : http://www.unifem.org/gender_issues/democratic_governance/facts_figures.php (statistics as of 2022).

11. Гендерні відмінності в результатах освіти: Вивчення поточної ситуації та заходи, вжиті в Європі, 2009 рік. URL : http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/120EN.pdf

12. Гендер. Деякі ключові поняття. URL : https://www.coe.int/uk/web/compass/gender

13. Марценюк Т. О. Жінки у «великій політиці»: гендерний аналіз Верховної Ради України. Наукові записки НаУКМА. Соціологія. 2018. Том 1. С. 43-53

14. Гендерний мейнстримінг. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL : https://uk.wikipedia.org/

15. Марценюки Т. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики. Київ. 2015. 44 с.

16. Бухтіярова І.Г. Особливості генезису гендерного насильства. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2020. Випуск 2. С. 73-76.

17. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація : посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. Київ, 2014. 65 с. URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/ handle/123456789/3540 (дата звернення: 05.10.2022).